

JOŽE ŽVOKEJ (1934 – 2016)
alpinist in gorski reševalec, učitelj planinstva

V 84. letu nas je zapustil Jože Žvokelj, rojen leta 1934 na Planini nad Ajdovščino. Družina se je morala pred fašističnem nasiljem umakniti iz rodne vasi in se nastanila v Kranju. Jože je bil že v mladosti poln elana, živahnosti, veselja in nagnjenja k športu.

V letu 1945 je doživel nesrečo, ko mu je minski vžigalnik poškodoval del roke. Njegova športna pot je bila s tem končana, nove cilje, poti in hotenja pa je našel v hribovju in gorah. V Planinsko društvo Kranj se je vpisal leta 1948 in že takoj postal pripravnik v alpinističnem odseku. V letu 1950 se je že oblikovala nova kranjska alpinistična naveza Peter Keše – Šodr in Jože Žvokelj. Čeprav se je moral Jože zaradi manjkajočih prstov v ostenjih in pri vrvni plezalni tehniki še posebej potruditi, ga volja ni zapustila, temveč ga je to le še bolj zasvojilo. Prevzela ga je strast tako do plezanja in gorskega sveta tišine kot tudi do alpinistične družine.

Jože je bil po naravi komunikativen, mojster »jodlanja«, talentiran pevec, ki je takoj osvojil planinsko pesmarico in orglice, s katerimi je oživil in popestril veselje v marsikateri planinski koči ali bivaku. To so bili časi planinske klasike, pa tudi romantike.

Za Jožeta so se pričeli vrstiti alpinistični tečaji, plezalni vzponi, tudi prve »odprave« v Visoke Ture, v pogorje Velikega Kleka (Grossglocknerja), pa tudi v druge gorske skupine v bližnji in daljni okolici; od Dolomitov in švicarskih Alp, kjer je osvajal prve tri in štiritisočake, do Mont Blanca. V severnem ostenju Grintovca se je Jože že koncem petdesetih let proslavil s prvenstveno smerjo Grintovčev steber.

V petdesetih letih je Jože postal član Gorske reševalne postaje Kranj, kjer se je soočil s prvimi tragedijami pri reševanju ponesrečenih v gorah. Z vso vnemo in odgovornostjo se je usposabljal v GRS tehniki in osvajal sisteme gorskega reševanja, obenem pa je na usposabljanjih svoja gorska znanja predajal novim rodovom mladih gorskih reševalcev. Zbližal se je tudi s takratnimi legendami slovenskega alpinizma in gorskega reševanja:, med drugim tudi z Jožetom Čopom, ki je leta 1959 spremljal potek reševalne vaje na Češki koči in s katerim sta takrat marsikaj dorekla o reševanju in gorah. Zbližal se je tudi z drugimi znanimi in uglednimi reševalci: z Jeseničanom Stanetom Koblarjem, Marjanom Salbergerjem, zdravnikom Andrejem Robičem, Marjanom Perkom iz Tržiča in drugimi, od katerih je črpal znanja in vrednote v okviru poslanstva gorskega reševanja. Že v začetku šestdesetih let je s svojo nadpovprečno aktivnostjo in delom postal instruktor gorskega reševanja. Leta 1960 se je na Krvavcu uvrstil med pionirje smučarskega reševanja na gorskih smučiščih. Zaupana mu je bila izvedba prvega državnega prvenstva v vožnji z aki-a čolni na Krvavcu, kjer je nastopal v funkciji vodje tehnično-operativnega odbora.

Njegovo sporočilo je vedno bilo, da je za gorskega reševalca primeren le popolnoma zanesljiv in dovršen alpinist.

S člani postaje GRS Kranj na usposabljanju na Krvavcu.

V petdesetih letih je bil izvoljen za načelnika alpinističnega odseka Kranj, katerega je vodil tri mandate, polnih dvanajst let. Na Kališču, v t.i. »Cinah«, je za kranjske alpiniste in pripravnike nastal »center« alpinistične šole. Na »spodnjem« Kališču si je postavil tudi miniaturno zavetišče, brunarico, ki je bila nemalokrat na voljo alpinistom.

Prava atrakcija je bila pod njegovim vodstvom izvedena alpinistična odprava v Prokletije – Komove. V letu 1963, ko mu je potekel zadnji mandat vodenja alpinističnega odseka, je bil izbran tudi v prvo slovensko alpinistično odpravo na Centralni Kavkaz.

Udeleženci odprave na Kavkaz. Jože Žvokelj je tretji z leve.

Nabralo se mu je več sto plezalnih vzponov in v mladostni zagnanosti se je podal na »nezaslišano« drzno pot v zimsko v ostenje Špika, da v navezi prepleza Direktno smer. Razmere in vreme sta mu po nekaj raztežajih preprečili nadaljevanje.

Jože je bil po poklicu električar in je imel dobro izpiljeno retoriko ter obilo nagnjenja za društvena predavanja, inštruktaže in demonstracijske praktikume. Nabralo se mu je na desetine predavanj po osnovnih in srednjih šolah, kjer je mladim prikazoval in približeval gorski svet. Jožetova predavanja o preventivi v gorah in nevarnostih v gorskem svetu so skrbno poslušali tako mlajši kot starejši. Velikokrat je na glas povedal, da ima vsaka nesreča v gorah svoj »zato«,

da pa se v težkih trenutkih to na žalost največkrat prikrije, kar negativno vpliva na preprečevanje nadaljnjih nesreč.

Z leti je bil Jože vse bolj povezan z Jezerskim. Ko se je planinstvo na Jezerskem utrdilo in okrepilo, se je Jože zblížal z njihovim planinskim društvom in tudi z gorskimi reševalci, ki so že bili na poti do ustanovitve lastne gorske reševalne postaje.

Številnim planincem, alpinistom in gorskim reševalcem je bil odličen in s srcem predan mentor. Iz njegove alpinistične šole v Kranju in na Jezerskem je izšlo veliko število vrhunskih alpinistov svetovnega formata.

Predsednik Gorske reševalne zveze Slovenije Igor Potočnik izroča Jožetu Žvoklju jubilejno priznanje ob njegovi 80-letnici.

Na Jezersko je bil zelo navezan tudi zaradi zakonske »naveze« z ženo Nado, Jezerjanko in vnukinjo pomembnega Jezerjana, gorskega reševalca in vodnika iz tridesetih let, Vinka Tepine. Ta je bil najbolj zaslužen, da med drugo svetovno vojno Češka koča ni bila požgana in se je kot taka ohranila.

Jože je bil na postaji GRS Kranj tri desetletja zadolžen za tehnično reševalno področje in inštruktorstvo, pa tudi za poučevanje in usposabljanje novih reševalcev. Deloval je tudi v komisiji za GRS pri PZS. Na samem začetku je proučeval reševalno tehniko za gorske reševalce za reševanja s pomočjo

helikopterja. Udeleževal se je še tako rizičnih reševanj. Od številnih reševalnih akcij so mu za vedno kot veliko breme ostali spomini na »njegove« ponesrečene in preminule alpiniste gorske reševalce: pozimi leta 1959 so izpod vzhodne stene Storžiča prinesli trupla bratov Zupan, dveh mladih alpinistov in članov alpinističnega odseka Kranj, v ostenju Široke peči pa sta leta 1967 življenje izgubila mlada Uroš Škerl in Tomo Križnar, prav tako člana kranjskega alpinističnega odseka. Reševalno akcijo je vodil Jože.

Leta 1975 je Jože vodil reševalno akcijo ob nesreči padlega helikopterja, v kateri so življenje izgubili trije ljudje, ob reševanem ponesrečencu in pilotu tudi dr. Gorazd Zavrnik, zdravnik in načelnik GRS Kranj. Jožeta je močno prizadela tudi helikopterska nesreča leta 1997, ko je nad Okrešljem umrlo pet gorskih reševalcev, med njimi tudi jezerska alpinista in reševalca Luka Karničar in Rado Markič, ki sta izšla iz Jožetove šole alpinizma in gorskega reševanja.

Jožeta Žvoklja se bomo spominjali z največjim spoštovanjem, saj si je v okvirih društvenega prostovoljstva vseskozi prizadeval za razvoj slovenskega alpinizma, še zlasti pa zaradi humanega poslanstva v gorskem reševanju in prizadevanja, da bi bilo nesreč v gorah čim manj.

Franci Ekar
September 2016